

Partsmodellens legitimitet

Lars Calmfors

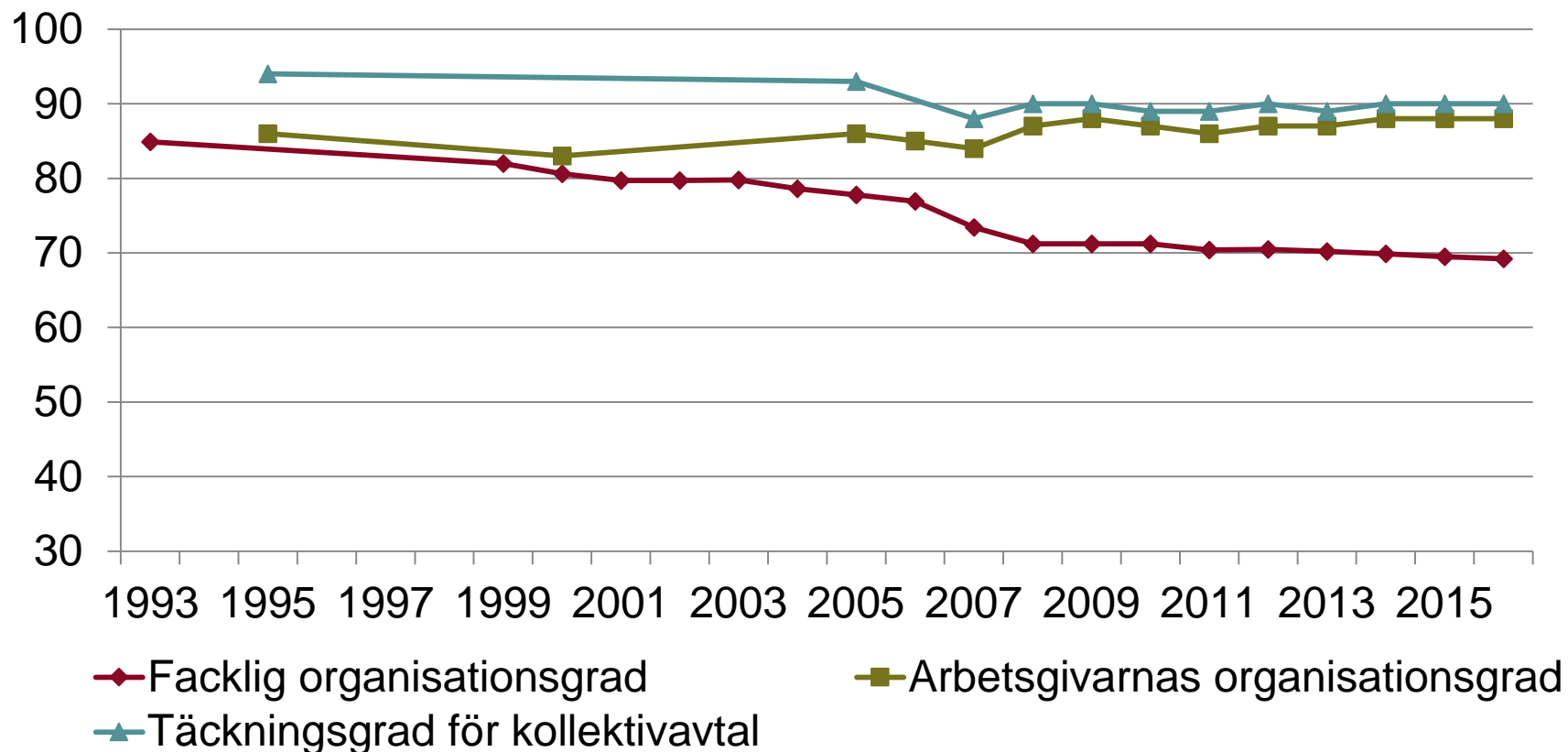
Saco

31/1-2019

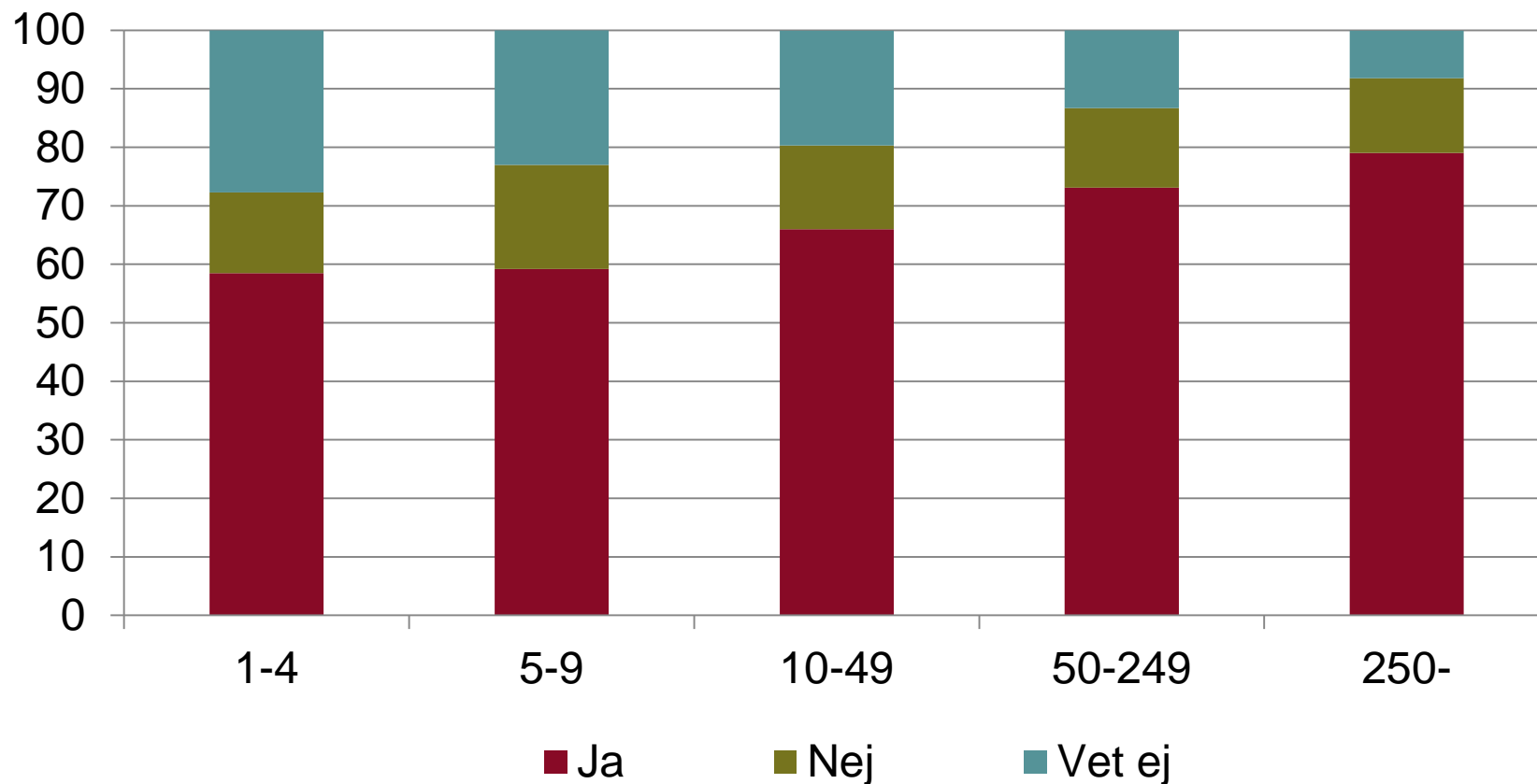
Disposition

1. De långsiktiga förutsättningarna för att upprätthålla nuvarande kollektivavtalssystem
2. Lönebildningssystemets legitimitet
3. Kollektivavtal kontra politiska beslut

Täckningsgrad för kollektivavtal samt organisationsgrad för fack och arbetsgivare i Sverige, procent av anställda 16-64 år

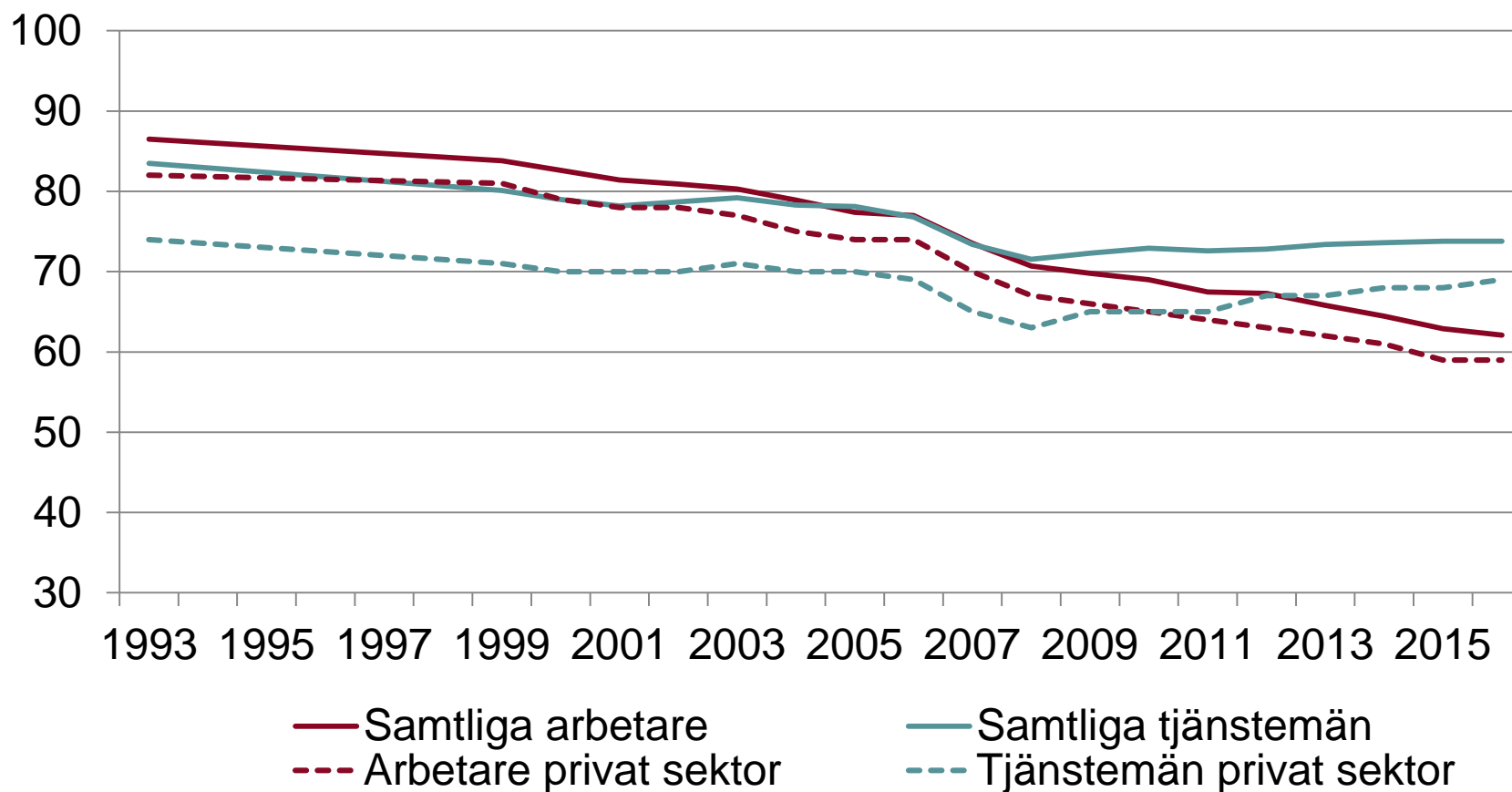
Andel av företag med kollektivavtal som fortsatt skulle vilja ha avtal om facket's möjligheter att tvinga fram avtal försvagades efter antal anställda, procent

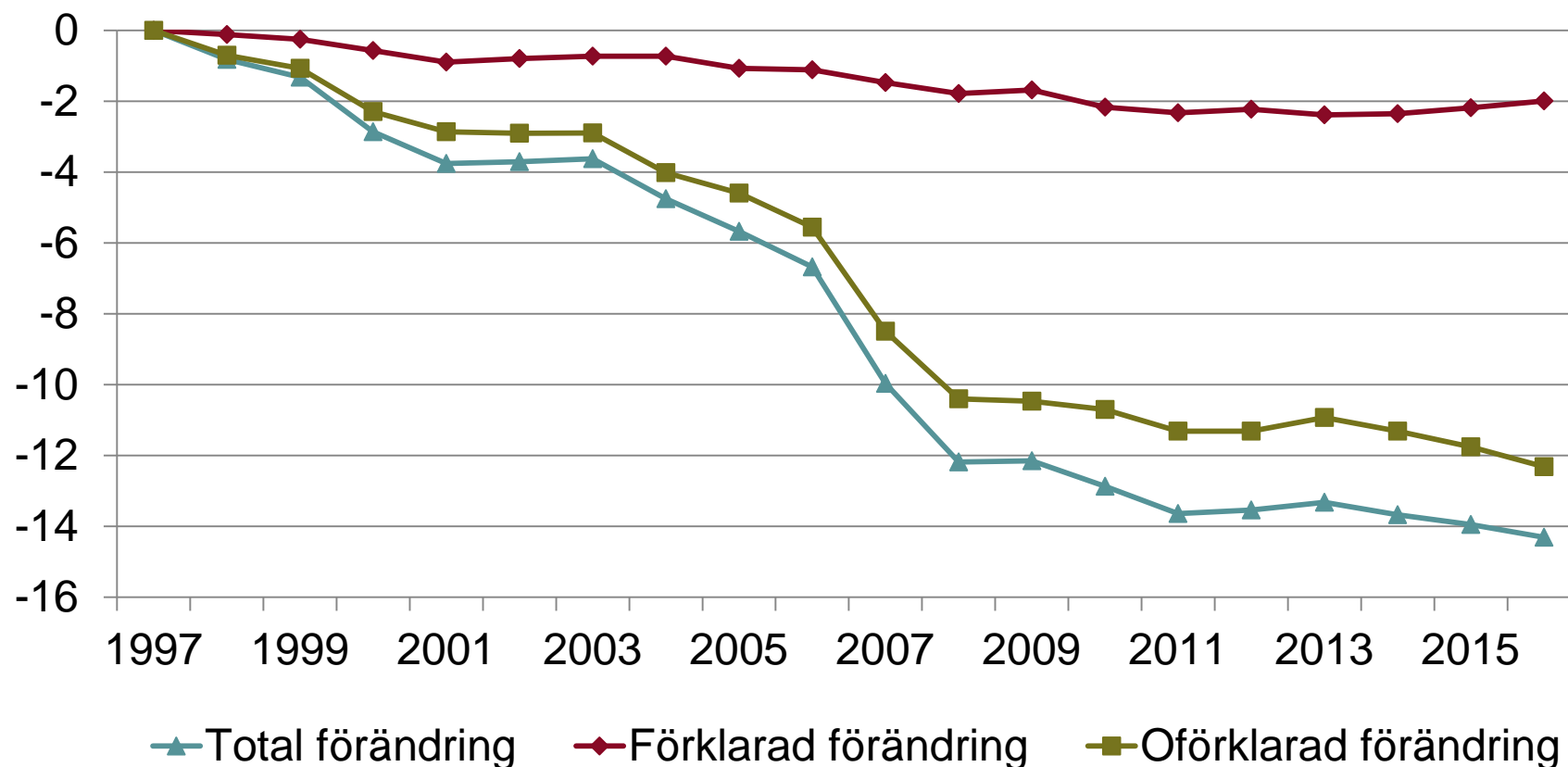
Vilka fördelar ser företagen med kollektivavtal?

- **Inte** att de erbjuder ett färdigt paket för löner och andra anställningsvillkor
- Ger företaget ett gott anseende
- Ger bra relationer med de anställda
- Osäkert fundament för kollektivavtalssystemet
  - social norm om att företag ”ska ha kollektivavtal”
  - vad händer med normen med en lägre facklig organisationsgrad?

Facklig organisationsgrad bland arbetare och tjänstemän 16-64 år i privat sektor respektive hela ekonomin, procent

Förklarad och oförklarad förändring i facklig organisationsgrad 1997-2016, procentenheter

Utvecklingen i Tyskland

- 1985 nästan lika hög täckningsgrad för kollektivavtalen som i Sverige
- Idag är täckningsgraden under 60 procent
- Samtidigt har den fackliga organisationsgraden fallit under 20 procent

Fripassagerarproblemet

- Icke-medlemmar har samma anställningsvillkor som medlemmar
- Selektiva förmåner
  - stöd vid individuella löneförhandlingar
  - inkomst- och andra försäkringar
- Har tjänstemannafacken varit bättre än LO-facken på att erbjuda selektiva förmåner?
- LOs koppling till Socialdemokraterna?

Frågor för lönenormeringen

- Hur ska den norm som de flesta avtal bör följa bestämmas?
- Vilka möjligheter ska finnas till avvikelser från normen i avtalen (relativlöneförändringar)?

Industriavtalet och relativlönerna

- Enligt Industriavtalet ska parterna i industrin ”verka för att kostnadsmärket inom industrin är den norm inom vilken övriga parter på arbetsmarknaden ska hålla sig”.
- Behov av större möjligheter till relativlöneförändringar i avtalen
  - relativlöneförändringar genom enbart lokal lönebildning går för långsamt
  - legitimitetsproblem när relativlöner höjs genom lokal lönebildning
- **Parterna** skulle kunna tillsätta en oberoende **obalansnämnd**
  - analyser av obalanssituationer
  - (icke formellt bindande) utlåtanden efter hänvändelser från parterna
  - vägledning för Medlingsinstitutet

Bestämningen av märket

- Snarast för låga löneökningar under senare år
- Framöver kan utrymmet för löneökningar antas bli större i hemmamarknadsinriktade branscher och i offentlig sektor än i industrin
- Legitimitetsproblem för facket om man inte tar ut hela det löneutrymme som finns i ekonomin som helhet

Partsöverenskommelser kontra politik

- Större anpassningsmöjligheter
- Mer långsiktigt stabila lösningar
- Bättre och mer rationella lösningar med mindre transparens
- Parterna misslyckas ofta
- Politiken behövs ofta för att få parterna att agera
- Svagare möjligheter till ansvarsutkrävande med mindre transparens